

створення протидіючих зусиль за рахунок індивідуальної активації гальмівних механізмів, коригування тягового зусилля двигуна і управління підключенням повного приводу, тобто, активуючи відповідні функції ABS та TCS.

Висновки. Переваги ESP у запобіганні аварій з участю одного автомобіля добре визнані у всьому світі. Національна адміністрація безпеки дорожнього руху (NHTSA) США оцінює, що встановлення ESP допоможе зменшити аварії пасажирських автомобілів на 34% і позашляховиків на 59%. Для прискорення обладнання автомобілів системою ESP NHTSA представила стандарт FMVSS 126. Відповідно до нього усі машини з повною масою до 10 000 фунтів (4536 кг) повинні бути обладнані системою ESP до 2012 року [3].

Література

1. *Tejas Shrikant Kinjawadekar / Model-based Design of Electronic Stability Control System for Passenger Cars Using CarSim and Matlab-Simulink, Masters Thesis, the Ohio State University, 2009. – 87 с.*
2. *Johan Andersson /Vehicle dynamics-optimization of Electronic Stability Program for sports cars, Bachelor's Thesis, Luleå University of Technology, 2008. – 42 с.*
3. *Proposed FMVSS No. 126 Electronic Stability Control Systems /National Highway Traffic Safety Administration, 2006. – 142 с.*

УДК 658.51

СИСТЕМНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ МІСІЇ ДЕРЖАВНИХ ЦІЛЮВИХ ПРОГРАМ

Сидорчук О.В., д.т.н., проф.

Босак В.В.

Сидорчук О.О.

Вступ. Розвиток економіки України значною мірою зумовлюється ефективністю реалізації низки відповідних Державних цільових програм (Програм), яка визначається рівнем їх обґрунтованості, а також іншими складовими процесу управління. До таких процесів належить профілювання місії Програми, яке визначає її стратегію та сутність проектів, що утворюють Програму. Пошук ефективного алгоритму (методики) профілювання місії є одним з основних проблемних наукових питань, яке вимагає вирішення.

Аналіз останніх публікацій та досліджень. У контексті розроблення науково-методичних засад дослідження процесу профілювання місії Програми аналізувалися останні публікації щодо управління місією [1], формування портфелів проектів [2], а також управління конфігурацією [3]. Результати аналізу переконують, що процес профілювання місії з позицій системного підходу не досліджувався. Чинний порядок створення Програм також не передбачає системного аналізу [4].

Мета статті. Розкриття системних засад дослідження процесу профілювання місії Державних цільових програм розвитку різних галузей економіки України.

Основна частина. Як відомо [1, с.104], визначення місії означає наявність проблем у галузі, вирішення яких можливе на основі місії Програми, що інтегровано відображає потребу вирішення розподілених у часі множини цілей та задач. Місія Програми – це фактично узагальнена мета її існування. Її визначення за Р2М, як вже зазначалося, передбачає здійснення множини управлінських процесів стосовно: 1) означення місії; 2) аналізу взаємозв'язків; 3) формулювання сценаріїв.

Дотримуючись цієї схеми дослідження місії, розкриємо системні засади її визначення, які, на наш погляд, дають змогу врахувати всі основні її особливості і таким чином уникнути можливих помилок. Не вдаючись у деталі взаємовідносин та визначень таких понять (категорій) як стратегія, цінність та бачення продукту, зазначимо, що вони є невід'ємними складовими процесу визначення місії. Цінність Програми досягається завдяки реалізації стратегії. Засобом досягнення стратегії є Програма, місію якої не можливо визначити без бачення продукту.

Що означає “бачення” продукту? Це ніщо інше, як його нова конфігурація (множина об'єктів конфігурації та взаємозв'язків між ними – структура продукту), яку слід досягнути у результаті реалізації Програми. Таким чином, з позицій системного підходу та чинних засад управління конфігурацією [1], “бачення” продукту Програми є ніщо інше як система, яку називатимемо системою-продуктом. Вона є віртуальною на етапі ініціювання Програми. На етапі завершення Програми вона є реальною.

Зауважимо, що термін “бачення” продукту базується на стратегічному плануванні. Водночас це планування передбачає “бачення” продукту – структури віртуальної системи-продукту. Іншими словами термін “бачення” означає віртуальний.

З позицій системного підходу формування бажаного стану системи-продукту (СПБ; СПБ') відбувається на основі реалізації системи-програми (рис.), яка, як і бажаний стан системи-продукту, на фазі ініціювання Програми є віртуальною. Перетворення $\{p\}$ відбуваються у результаті дій $\{d\}$, що є характерними для системи-програми і на згаданій фазі її існування є також віртуальними. Визначення місії Програми за П2М фактично зводиться до того, щоб обґрунтувати таку множину дій $\{d_i\}$ у часі, яка б відповідала ефективному сценарію перетворень системи-продукту – заплановані перетворення могли бути фізично реалізованими, кожна з них характеризувалася своєчасністю виконання, а їх множина мала реальне значення.

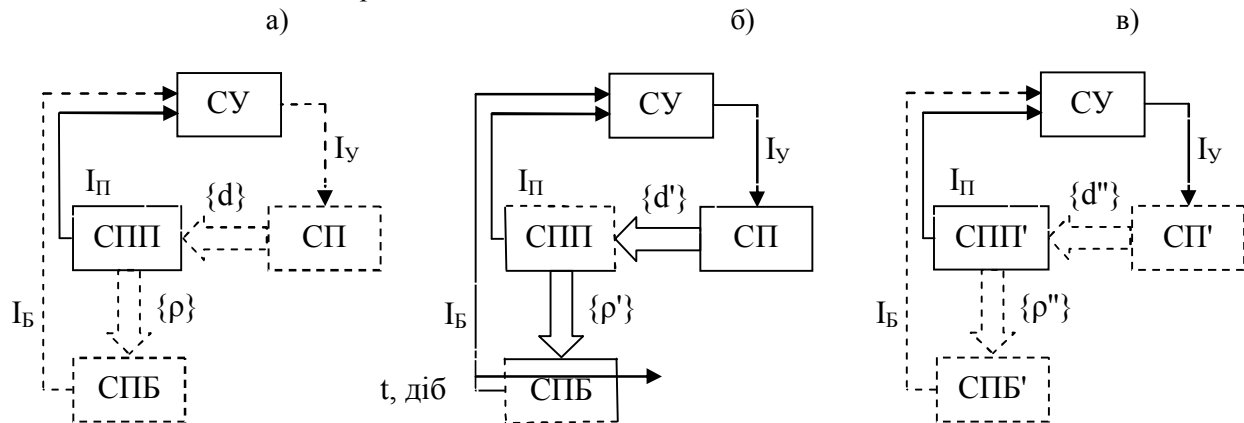

Рис. 1. Схема зміни у часі взаємозв'язків (потоків інформації I), матеріальних дій $\{d\}$ та перетворень $\{p\}$ у процесі перетворення початкового стану системи-продукту (СПП, СПП') у бажаний (СПБ, СПБ') на фазах життєвого циклу системи-програми (СП):

а) ініціювання; б) перетворення системи-продукту; в) завершення існування попередньої системи-програми (СП) та ініціювання нової (СП'); $I_б, I_п, I_y$ – потоки інформації відповідно про бажаний та початковий стани системи-продукту, а також з управлінських рішень.

Таким чином множина перетворень $\{p\}$ системи-продукту нерозривно зв'язана з множиною дій $\{d\}$, які здійснюються у результаті виконання системи-програми. А тому визначення ефективного сценарію перетворення системи-продукту не можливе без з'ясування взаємозв'язку між діями $\{d\}$ та перетвореннями $\{p\}$, які фактично характеризують зміну конфігурації системи-продукту.

Оцінення ефективності як кожної окремої (елементарної) зміни системи-продукту, так і їх множини є базовим завданням системи управління Програмою. Аналізуючи з позицій системного підходу цього завдання, розкриємо причинно-наслідкові зв'язки, які є об'єктивними для цієї системи:

$$\{\Delta y\} = f(\{x\}, \{\Delta Z\}, t), \quad (1)$$

де $\{\Delta y\}$ – множина зміни показників, що характеризують функціонування системи-продукту після реалізації Програми; $\{x\}$ - множина характеристик, що відображають вхідний потік у системі-продукті; $\{\Delta Z\}$ - множина змін параметрів, що характеризують зміни конфігурації системи-продукту; t - час, упродовж якого розглядається функціонування системи-продукту.

Системна залежність (1) є базовою не лише для оцінення ефективності перетворення системи-продукту, але й для вирішення множини задач, що є характерними для місії Програми, зокрема, для її профілювання, яке є невід'ємною складовою управлінського процесу. Завданням профілювання місії є забезпечення такої диференціації проектів Програми, за якої можна було б створити ефективний сценарій її реалізації. Таким чином, системна залежність (1) є основою як для визначення ефективності Програми за заданих змін конфігурації системи-продукту, так і для обґрунтування ефективного сценарію – дорожньої карти послідовності перетворення (трансформування) системи-продукту із початкового стану у бажаний.

Для розкриття залежності (1) слід виявити такі складові системи як вхідний потік, склад, структуру та технологічні процеси, що відбуваються у системі, а також результати функціонування системи-продукту. Іншими словами, слід виконати декомпозицію цієї системи. Назагал,

декомпозицію даної системи можна здійснити на основі аналізу множини чинників процесів, що виконуються її структурними складовими:

$$E_n = f(C, P_p, T_n, T_n, A_m, I, Y, R_e, M_T, Y_e, O), \quad (2)$$

де E_n – показники ефективності функціонування системи-продукту; C, P_p – відповідно групи соціальних та предметних складових процесів; T_n, T_n – відповідно групи технологічних та технічних їх чинників; A_m, I, Y – відповідно агрометеорологічна, інформаційна та управлінська групи чинників процесів; R_e, M_T, Y_e – відповідно ресурсно-енергетична, матеріально-технічна та стандартно-якісна групи чинників; O – організаційно-масштабна група чинників, яка визначає масштаби системи-продукту.

Не вдаючись до глибокого аналізу означених груп чинників, зауважимо, що вони поділяються на некеровані, малокеровані та керовані. Некеровані групи чинників потрібно відображати з метою адекватного моделювання систем-продуктів. Малокеровані та керовані групи чинників є критеріальними ознаками, на наш погляд, слід покласти в основу профілювання місії тієї чи іншої Програми, а також обґрунтування раціонального сценарію її реалізації. До керованих та малокерованих груп чинників процесів системи-продукту слід віднести всі групи, окрім агрометеорологічної. Малокерованою групою чинників, наприклад, у галузі цивільного захисту, є предметна. Водночас, вона є першою класифікаційною ознакою для профілювання місії. Зокрема, у згаданій галузі діяльності за цією ознакою можна класифікувати цілі Програми стосовно захисту населення від пожеж, повеней, на воді, в горах тощо. Предметна група чинників фактично визначає сфери (підсистеми) системи-продукту, у яких можуть відбуватися перетворення.

Аналізуючи управлінський процес щодо профілювання місії Програми та обґрунтування сценарію її розвитку, на особливу увагу заслуговують такі групи чинників процесу використання системи-продукту за призначенням як технологічні та технічні, які визначають конфігурацію (структуру) системи-продукту. Ці групи чинників можуть бути ідентифікованими (кількісно оціненими) на основі теорії управління конфігурацією проектів (програм). У цьому разі слід пам'ятати, що технологічна група чинників визначає технічну. Бажання (потреба) змінити технологію, яка закладена у процес використання системи-продукту за призначенням здебільшого зумовлює потребу зміни технічних засобів, за допомогою яких виконується цей процес (процеси).

Окрім того, важливим моментом дослідження процесу профілювання місії Програми, на наш погляд, є визначення особливостей дії згаданих груп чинників стосовно кожної складової системи-продукту: 1) вхідного потоку; 2) технологічних перетворень; 3) матеріально-технічного забезпечення цих перетворень.

Висновки: 1. Визначення місії Державних цільових програм розвитку економіки України є важливим управлінським процесом, методика якого вимагає наукового обґрунтування. 2. Аналіз перетворень з позицій системного підходу, що є основою таких Програм, можливий за умови дослідження зміни параметрів та властивостей системи-продукту. 3. Виокремлення груп чинників ефективності функціонування системи-продукту, а також її системних складових є основними етапами управлінського процесу профілювання місії. 4. Подальші дослідження щодо визначення місій Програм слід скерувати на розроблення методів моделювання систем-продуктів та систем-програм.

Література

1. *Руководство по управлению инновационными проектами и программами*: т.1, версия 1.2/пер. на рус. язык под ред. С.Д.Бушуева. – К.:Наук.світ, 2009.- 173 с.
2. *Зачко О.Б.* Обґрунтування регіональних портфелів проектів удосконалення безпеки життєдіяльності: автореф...канд..техн.наук: 05.13.22
«Управління проектами і програмами» / Зачко О.Б. – Львів, 2010. – 20 с.
3. *ISO-10007. Quality management – Guidelines for configuration management* International Organization for Standardization. 01-Apr-1995. – 14 p.
4. *Закон України «Про Державні цільові програми»*: за станом на 18 березня 2004 р. / Відомості Верховної Ради України. – Офіц.вид. – К. : Парлам. вид-во, 2004. № 25. – С.352.